

ฉากทัศน์ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

The Scenario of Future Food Business Options for Small and Medium Enterprises

ธิรวุฒิ แสงมณีเดช^{1*} วรณนา โชคบรรดาลสุข¹ ดรุณี วัฒนนครบัญชา¹ โรนัลด์ พอร์ตานีเยร์¹

Thirawut Saengmaneedech^{1*} Wanna Chokbandansuk¹ Darunee Watnakornbancha¹ Ronald Portanier¹

Corresponding Author's Email: thirawut.article@gmail.com

(Received: May 3, 2024; Revised: August 21, 2024; Accepted: September 12, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาฉากทัศน์ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา อาหารแห่งอนาคตหมายถึงอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ อาหารเสริมสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ อาหารอินทรีย์ และอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตมีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นในอนาคตจากพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อม และวิกฤตอาหารโลก ปัจจัยสภาพแวดล้อมระดับมหภาคที่จะส่งผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้คือนโยบายส่งเสริมของภาครัฐ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงองค์ความรู้การผลิตใหม่ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยี ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจนี้ได้จากการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคตแต่ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคอย่างวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต ทิศนคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก

คำสำคัญ: ฉากทัศน์ อาหารแห่งอนาคต ทางเลือกธุรกิจ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This academic article has the objectives to study the scenario of future food business options for SMEs and carry out strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT) analysis of future food business options for SMEs. Content analysis is utilized with secondary data from various reliable and relevant sources to the topic of the study. Future foods are the foods which are created by using innovative knowledge to develop into environmentally friendly food products. Future foods still provide complete necessary nutrients for the human's body and their taste remains the same to normal food. They are divided into 4 categories including functional food, medical food, organic food and novel food. Future food businesses are likely to grow in the future due to the changing behavior of today's consumers who are becoming environmentally conscious and aware of global food crisis. The macro-environmental factors that will affect the growth of this industry are the government's promotional policies, economic circumstances of consumers in each country, consumption behaviors and culture in each country including new food production knowledge and technology development. Small and medium-sized enterprises (SMEs) are more likely to succeed in their business operations due to increased awareness of environmental issues, development of technology and knowledge in food production, and further governmental policies to support business growth, but they have to handle potential threats which are food consumption culture that contrasts with future food, negative consumer attitudes towards future food and global economic slowdown.

¹ อาจารย์ประจำสาขาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

¹ Lecturers, General Management Program, Faculty of Management Science, Muban Chombueng Rajabhat University

Keywords: scenario, future food, business options, small and medium enterprises

ความนำ

ในปัจจุบันนี้ แม้จะมีการคาดการณ์ว่าประเทศจำนวนมากจะมีอัตราการเกิดของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรโลกในภาพรวมก็ยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีข้างหน้า สหประชาชาติ (United Nations, 2024) คาดการณ์ว่าประชากรโลกทั้งหมดจะมีมากถึง 8.5 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2573 และจะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องจนทำให้ประชากรโลกมีจำนวนมากถึง 9.7 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 เลยทีเดียว แสดงให้เห็นว่า ประชากรมนุษย์จะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในอนาคต ปัญหาที่สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลกคือปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรต่างๆ ซึ่งโดยมากมักจะมีย่อยอย่างจำกัดหรือมีปริมาณที่ไม่เพียงพอจะรองรับความต้องการของมนุษย์ทุกคน เมื่อมนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรอาหารได้อย่างทั่วถึงย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ในแง่ลบเนื่องจากการเข้าถึงอาหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มนุษย์เราทุกคนนั้นต้องการสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายเพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์และพัฒนาการเติบโตของสมอง คาดการณ์ว่าปัญหาดังกล่าวนี้อาจกลายเป็นปัญหาระดับชาติในหลายๆ ประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรในการผลิตอาหารหรือไม่ใช่ประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจมั่นคงมากพอที่จะนำเข้าผลิตภัณฑ์อาหารจากประเทศผู้ผลิตอื่นๆ โดยมากแล้วเหล่านี้มักจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงเป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งว่าประชากรในประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากมีแนวโน้มจะเผชิญวิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารหรือที่เรียกกันว่า "วิกฤตอาหารโลก (Global Food Crisis)" พวกเขาอาจจะไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเหมาะสมในแต่ละวันและไม่ได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างเหมาะสม ถือว่าเป็นปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารอย่างเฉียบพลันที่กำลังจะเกิดขึ้นในไม่ช้า

การผลิตอาหารให้เพียงพอสำหรับมนุษย์ทุกคนเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจจากรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศทั้งหลายโดยถูกมองว่าจะกลายเป็นความท้าทายครั้งใหญ่สำหรับการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ในอีกไม่กี่ทศวรรษข้างหน้าเนื่องจากการผลิตอาหารนั้นใช้ทรัพยากรมหาศาล และกำลังการผลิตที่สามารถทำได้จริงอาจจะไม่เพียงพออีกต่อไปเมื่ออาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากร อีกทั้งการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นย่อมหมายความว่าต้องมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัยของมนุษย์มากขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา หรือ พื้นที่ป่าสัตว์สำหรับการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารของมนุษย์ให้กลายเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรแทนส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมอาจมีไม่เพียงพอสำหรับการผลิตทรัพยากรอาหารในอนาคต ข้อมูลจากธนาคารโลก (The World Bank, 2021) เผยให้เห็นว่าพื้นที่เกษตรกรรมทั่วโลกลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 30 กว่าปีที่ผ่านมา พื้นที่เกษตรกรรมเคยมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 38.9 ในปี พ.ศ. 2533 อย่างไรก็ตาม พื้นที่เกษตรกรรมกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 36.7 ในปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา หนึ่งในแนวทางการแก้ไขปัญหาก็เคยได้รับการผลักดันในช่วงที่ผ่านมามีคือการขยายพื้นที่เกษตรกรรมไปยังพื้นที่ธรรมชาติ กล่าวคือ การถางป่าเพื่อนำมาพื้นที่มาใช้เพื่อการเกษตรกรรมอย่างเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวถูกต่อต้านอย่างรุนแรงเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทำให้สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยและขาดแคลนแหล่งอาหารทางธรรมชาติจนทำให้จำนวนประชากรสัตว์ป่าในพื้นที่ลดลง สัตว์บางชนิดอาจเกิดการสูญพันธุ์ รวมถึงเร่งการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกอันนำไปสู่ภาวะโลกร้อน และวิกฤตสภาพภูมิอากาศซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นทั่วโลก การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นหนึ่งในหัวใจหลักและเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ นอกจากนี้ การใช้พื้นที่เกษตรกรรมอาจจะไม่ใช่แนวทางที่ตอบสนองของความยั่งยืนได้อย่างแท้จริงจากข้อเท็จจริงที่ว่าพื้นที่เกษตรกรรมเกินกว่าครึ่งมีไว้สำหรับการทำปศุสัตว์เชิงอุตสาหกรรม อาทิ การเลี้ยงสัตว์ ปลุกอาหารสัตว์ และผลิตเนื้อสัตว์อุตสาหกรรม ข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 เผยว่าในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ทั่วโลกมีวัวมากถึง 1.5 พันล้านตัวที่ถูกเลี้ยงไว้เพื่อการผลิตเนื้อสัตว์อุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการปล่อยก๊าซมีเทนปริมาณกว่า 2 แสนล้านปอนด์สู่ชั้นบรรยากาศโลกในแต่ละปี (รุ่งฤทธิ์ เพ็ชรรัตน์, 2564) ดังนั้น บรรดารัฐบาลและองค์กรทั้งหลายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในรูปแบบอื่นที่ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหามหาขาดแคลนอาหารของประชากรในอนาคตแต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินตามเป้าหมายแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นกัน

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตสามารถเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิกฤตการณ์อาหารโลกได้อย่างยั่งยืนในระดับสากลเนื่องจากการพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะช่วยให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมอาหารใหม่ๆ ที่มนุษย์สามารถรับประทานเป็นอาหารหลักโดยไม่ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมากเกินไป สามารถทดแทนการบริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ปกติได้โดยที่ผู้บริโภคก็ยังจะได้รับคุณค่าทางสารอาหารอย่างครบถ้วน และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดนวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน การศึกษาทางเลือกอาหารแห่งอนาคตแก่ผู้ประกอบการจะช่วยส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคตซึ่งเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความยั่งยืน ซึ่งในขณะนี้บรรดาหน่วยงานภาครัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร รวมถึงองค์กรนอกภาครัฐ (NGOs) จำนวนมากต่างก็ให้ความสนใจที่จะผลักดันนวัตกรรมอาหารเพื่อเป็นทางเลือกการบริโภคของประชากรในอนาคต ดังนั้น ผู้ประกอบการที่สนใจจะดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตได้สำเร็จซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการผลิตอาหารในปัจจุบันและการแก้ไขวิกฤตอาหารโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้บริโภคทุกคนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอเพื่อคงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาจากทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอจากทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือโดยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อทำการเปรียบเทียบข้อค้นพบจากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยบทความวิชาการ วารสาร หนังสือ เอกสารหน่วยงานภาครัฐ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาของงานวิจัยให้ได้มากที่สุดด้วยการสืบค้นผ่านระบบออนไลน์ และนำมาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเพื่อทบทวนข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

คำจำกัดความ

จากทัศน หมายถึง ทัศนทางภาพรวมของอุตสาหกรรมและธุรกิจอาหารแห่งอนาคต โดยพิจารณาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจ รวมถึงโอกาส และอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หมายถึง ผู้ที่คิดริเริ่มจัดตั้งธุรกิจอาหารแห่งอนาคตขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้นมาเป็นของตนเอง มีการวางแผนการดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจทุกด้านด้วยตนเอง โดยมองเห็นโอกาสทางธุรกิจและความเป็นไปได้ในการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

ทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคต หมายถึง ทางเลือกสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการลงทุนในธุรกิจอาหารที่ใช้องค์ความรู้ นวัตกรรม เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน

นิยามของจากทัศนทางเลือกธุรกิจอาหารแห่งอนาคต

นักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาในประเด็นอาหารแห่งอนาคต (Future food) และได้ให้นิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตอย่างแตกต่างกันไป อาหารแห่งอนาคต หมายถึง ผลิตภัณฑ์อาหารที่ถูกผลิตเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเป็นนวัตกรรมอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบไปด้วยสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วนโดยเกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มีศักยภาพในการขยายระดับการผลิตหรือลดต้นทุนการผลิตโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ (Knorr and

Augustin, 2024) อาหารแห่งอนาคตได้รับการพิจารณาว่าเป็นตัวผลิตภัณฑ์นวัตกรรมอาหารซึ่งเกิดจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบอาหารที่ส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีของผู้บริโภค มีรสชาติดีเยี่ยม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและชุมชน (รุ่งฤทธิ์ เพ็ชรรัตน์, 2564) อีกทั้งยังเป็นรูปแบบของอาหารที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากการใช้องค์ความรู้ด้านนวัตกรรมด้านอาหารและโภชนาการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาภาวะโลกร้อน หรือปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งล้วนแต่เกี่ยวเนื่องกับระบบอาหารโดยจะต้องเป็นอาหารที่ให้พลังงานและสารอาหารครบถ้วน สามารถตรวจสอบย้อนกลับแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการประยุกต์นวัตกรรมทันสมัย (วรวิญญู อินทรกำแหง, 2565) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (FDA) ยังได้ให้นิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตได้อย่างน่าสนใจว่าเป็นอาหารสุขภาพ (Healthy Food) ที่ให้ความสำคัญกับโภชนาการและสารอาหารที่ได้รับจากการรับประทานอาหารนั้นเป็นหลักเนื่องจากพิจารณาว่าการที่อาหารมีโภชนาการที่ดีนั้นจะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีเป็นผลตามมา (คณะกรรมการการอาหารและยา และการอุตสาหกรรม, 2566) และนอกจากนี้ อาหารแห่งอนาคตได้ถูกให้นิยามโดยสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ไว้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารรูปแบบใหม่ซึ่งผู้บริโภคสามารถรับประทานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นอาหารที่เต็มไปด้วยคุณประโยชน์ และปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค อีกทั้งยังรวมไปถึงอาหารที่มีแนวคิดตอบสนองต่อแนวคิดความยั่งยืน และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์ในโลกยุคใหม่ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2566) จากนั้นนิยามความหมายของอาหารแห่งอนาคตเหล่านี้ อาหารแห่งอนาคตเป็นนวัตกรรมอาหารที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยสนับสนุนการองค์ความรู้เชิงนวัตกรรมเพื่อให้อาหารที่ผลิตออกมามีคุณค่าทางสารอาหารเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อาหารแห่งอนาคตจึงเป็นอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้ด้านนวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน

ในแง่ของแรงขับเคลื่อนสู่การดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคต นักวิชาการบางรายได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับปัญหาที่นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงระบบอาหารให้สอดคล้องกับสภาพการณ์โลกปัจจุบันโดยควรคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาระยะยาวต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อให้อาหารมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ทั้งหมด การเติบโตทางเศรษฐกิจได้เร่งให้โลกเกิดปัญหามากขึ้นเพราะว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคการผลิตอาหารมักจะก่อให้เกิดผลดีในแง่ของการเติบโตของเศรษฐกิจ อาทิ จำนวนการจ้างแรงงาน หรือ มูลค่าการลงทุน แต่ก็นำมาซึ่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกันเนื่องจากได้เร่งการผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อผลกำไรและรายได้ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติในกระบวนการผลิตและแปรรูปอาหารมากขึ้นตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารที่มีส่วนผสมของไขมันและน้ำตาลเป็นหลัก (Godfray et al., 2010) แนวคิดอาหารแห่งอนาคตควรได้รับการสนับสนุนให้เป็นทางเลือกใหม่สำหรับการบริโภคของมนุษย์ที่จะเข้ามาทดแทนการบริโภคเนื้อและนมซึ่งใช้ทรัพยากรปริมาณมหาศาลในการผลิต การบริโภคอาหารแห่งอนาคตจะช่วยลดปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของสัตว์สายพันธุ์ต่างๆ จำนวนมากซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่โลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และหากผู้บริโภคหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตมากขึ้นก็จะช่วยลดการตัดไม้และการถางป่าเพื่อไปทำพื้นที่เกษตรกรรมในอนาคต แรงผลักดันเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำคัญของการพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงถือว่าเป็นธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่ควรได้รับการผลักดันอย่างยิ่งเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญคือธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะต้องได้รับการสนับสนุนที่มากพอ การจะพัฒนาธุรกิจอาหารแห่งอนาคตให้ประสบความสำเร็จได้นั้นไม่ใช่ภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาชน หรือภาคธุรกิจ ธุรกิจที่มุ่งเน้นจะพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตจะต้องมีความจริงจังแก่ผู้บริโภค ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค มีการกำหนดช่วงราคาของผลิตภัณฑ์ที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาสนใจบริโภคอาหารแห่งอนาคตแทนที่การบริโภคอาหารปกติ ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคก็ควรตระหนักถึงผลกระทบจากทางเลือกในการตัดสินใจบริโภคและพฤติกรรมการบริโภคของตนเอง หากผู้บริโภคขาดความใส่ใจหรือเพิกเฉยที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตก็ไม่สามารถเติบโตได้ ภาครัฐเองก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลไกการแข่งขันและผลักดันให้ธุรกิจอาหาร

แห่งอนาคตเติบโตผ่านนโยบายช่วยเหลือผู้ประกอบการ ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลของประเทศที่มีรายได้น้อยและปานกลางจำเป็นต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วนด้วยการพัฒนาระบบอาหารในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพในการผลิตยิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืนและการมีสุขภาพที่ดีของประชาชนของตนเอง โดยจัดเตรียมทรัพยากรในการส่งเสริมการวิจัย ศึกษา พัฒนารูปแบบอาหารแห่งอนาคตสำหรับทุกคน อาหารแห่งอนาคตจึงจะเป็นอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติในการผลิตที่มากเกินไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs)

แนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคและประเภทของอาหารแห่งอนาคต

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากพฤติกรรมผู้บริโภคของตนเองมากนัก และมีผู้บริโภคเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ตระหนักว่ากระบวนการผลิตและระบบอาหารแบบปัจจุบันสามารถสร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้โดยพิจารณาจากมูลค่าและการเติบโตของอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ด อาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้บริโภคทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม โดยผู้บริโภคมักจะเลือกทานอาหารประเภทนี้เนื่องจากมีราคาที่ย่อมเยา ใช้เวลารวดเร็วในการรับประทาน และสามารถหาซื้อได้ง่ายตามสถานที่ต่างๆ โดยมากมักจะเป็นอาหารประเภททอด อาทิ มันฝรั่งทอด ไก่ทอด ซึ่งใช้ความร้อนสูงในการประกอบอาหารรวมถึงวัตถุดิบในการผลิตส่วนใหญ่ล้วนแต่ใช้ทรัพยากรในการผลิตสูง เช่น เนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากนม แป้ง และน้ำตาล เป็นต้น (Malla et al., 2023) อุตสาหกรรมอาหารฟาสต์ฟู้ดทั่วโลกมีมูลค่ามากถึง 5.7 แสนล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 20 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2563 (Lindner, 2020) ข้อมูลจาก Stellar Market Research (2023) ยังคาดการณ์ว่าตลาดฟาสต์ฟู้ดจะมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 6.08 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2566 - 2573 จนทำให้ตลาดฟาสต์ฟู้ดมีมูลค่ามากถึง 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 63 ล้านล้านบาทไทยในปี พ.ศ. 2573 เลยทีเดียว (Stellar Market Research, 2023) ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารฟาสต์ฟู้ดรายใหญ่ทั้งแมคโดนัลด์ และ เคเอฟซีต่างก็สร้างกำไรและรายได้มหาศาลและสูงขึ้นทุกปีจากการเติบโตอย่างต่อเนื่องของตลาดฟาสต์ฟู้ดในช่วงที่ผ่านมาเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ผ่านมาของผู้บริโภคว่าส่วนใหญ่ยังคงนิยมรับประทานประเภทอาหารที่ใช้ทรัพยากรในการผลิตสูงและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี ก็มีสัญญาณบ่งชี้ว่าอาจแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตเช่นกัน ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้รับการประเมินไว้ว่าจะเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมในธุรกิจอาหารที่มีความสนใจโดยมูลค่าของตลาดอาหารแห่งอนาคตได้รับการคาดการณ์ไว้ว่าจะเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า มีการประเมินไว้ว่ามูลค่าของตลาดเนื้อสัตว์เพาะเลี้ยงจะมีอัตราการเติบโตมากถึงร้อยละ 128.5 และมีมูลค่ากว่า 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 1 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2573 มูลค่ามหาศาลที่ถูกคาดการณ์นี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าผู้บริโภคทั่วโลกจะหันมาใส่ใจต่อผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยหนึ่งในแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตคือการที่ผู้บริโภคตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีและความจำเป็นในการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้นโดยกระแสดูแลสุขภาพเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างสูงโดยเฉพาะนับตั้งแต่มีการระบาดของไวรัสโควิด-19 นอกจากนี้ คาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมและตลาดอาหารแห่งอนาคตจะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปจนทำให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจดาวรุ่งที่สามารถทำกำไรและรายได้อย่างมหาศาลขณะที่บรรดาผู้ผลิตอาหารทั้งหลายก็เริ่มปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เพิ่มคุณค่าทางอาหาร หรือใส่วัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการแปรรูปน้อยลง (Sowcharoensuk, 2022) ดังนั้น แม้ว่าธุรกิจอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดจะยังคงมีแนวโน้มจะเติบโตสูงในอนาคต แต่หากพิจารณามูลค่าการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคต ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งเริ่มจะให้ความสนใจที่จะรับประทานอาหารแห่งอนาคตรูปแบบต่างๆ มากขึ้น นั่นหมายถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของพวกเขาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั่นเอง

พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคที่เริ่มจะหันไปสู่อาหารแห่งอนาคตยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงต่อการเกิดวิกฤตอาหารโลกไม่เพียงแต่สร้างความวิตกกังวลให้กับภาครัฐเท่านั้น แต่ยังทำให้ภาคประชาชนเกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหา ผู้บริโภค

จำนวนมากตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของตนเองรวมถึงพิจารณาทางเลือกอาหารใหม่ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่สร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Elhoushy, 2020) และนอกจากนี้ ผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ildiko, 2020) ผู้บริโภครุ่นใหม่จำนวนมากยังแสดงเจตจำนงที่มีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของตนเองโดยมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ความกังวลต่อปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจจะซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อเทียมทำจากพืชมากขึ้น Chen, Qi and Lin (2022) ดังนั้น ผู้บริโภคจำนวนมากในปัจจุบันได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภคของตนเอง และยิ่งไปกว่านั้น พวกเขายินดีที่จะพิจารณาทางเลือกผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ๆ ที่ช่วยลดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ขณะที่ผู้บริโภคจำนวนหนึ่งก็ได้แสดงความสนใจและต้องการที่จะซื้อผลิตภัณฑ์อาหารอินทรีย์มากขึ้นแม้ว่าจะมีราคาแพงกว่าอาหารทั่วไปก็ตามเนื่องจากมีความกังวลต่อสุขภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญทั้งยังมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคและคุณค่าสารอาหารมากขึ้นกว่าเดิม (Nordin and Ruslan, 2022) โดยทั้งผลิตภัณฑ์เนื้อเทียมทำจากพืช และอาหารอินทรีย์ก็ล้วนแต่จัดอยู่ในกลุ่มอาหารแห่งอนาคตทั้งสิ้น จึงสรุปได้ว่าในแง่ของพฤติกรรมการบริโภคนั้น แม้จะยังคงมีกลุ่มผู้บริโภคขนาดใหญ่ที่นิยมรับประทานอาหารที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อพิจารณาผลการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารฟาสต์ฟู้ดแต่ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยก็ยินดีที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของตนเองโดยมีอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกการบริโภคในการพิจารณาของพวกเขา ทำให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้รับการคาดการณ์ว่าจะมีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดดจากพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค

สำหรับประเภทของอาหารแห่งอนาคตนั้น แม้จะไม่มีมีการกำหนดประเภทที่ชัดเจน แต่โดยทั่วไปถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังที่นำเสนอโดยคณะกรรมการอาหารและยาและการอุตสาหกรรม (คณะกรรมการอาหารและยาและการอุตสาหกรรม, 2566) ดังนี้

1. อาหารเสริมสุขภาพหรืออาหารฟังก์ชัน (Functional food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้คุณค่าที่จำเป็นกับร่างกาย ไม่อยู่ในรูปแบบแคปซูลหรือเม็ดยา มีลักษณะหน้าตาเหมือนกับอาหารทั่วไป เหมาะสำหรับผู้บริโภคที่กำลังมองหาอาหารเพื่อปรับปรุงระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย บำรุงร่างกาย ชะลอการเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆ อาหารที่มีวิตามินและเกลือแร่ อาหารโซเดียมต่ำ ปราศจากน้ำตาล หลีกเลี่ยงส่วนผสมที่ไม่ดีต่อสุขภาพกาย หรือต้องการการเสริมสร้างสมรรถภาพและความพร้อมของร่างกาย อาหารแห่งอนาคตที่ถูกจัดอยู่ในประเภทอาหารเสริมสุขภาพ ได้แก่ อาหารที่อยู่ในรูปแบบเนื้อสัตว์เทียมจากพืช อาทิ นมปราศจากน้ำตาลแลคโตส แป้งไร้กลูเตน และ น้ำวิตามิน เป็นต้น

2. อาหารทางการแพทย์ (Medical food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองด้านการรักษาโดยประยุกต์นวัตกรรมอาหารแห่งอนาคตสำหรับการทดแทนยาหรืออาหารเสริม อาหารแห่งอนาคตประเภทนี้เหมาะสำหรับ หรือผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้ที่ต้องการรักษา ฟันผุ และดูแลสุขภาพของตนเอง โดยมากมักจะเป็นผู้ที่มีอาการป่วยหรือมีโรคประจำตัว ต้องได้รับการรักษาหรือฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง โรคที่ส่งผลต่อแนวทางการบริโภคอย่างเฉพาะเจาะจง ทำให้ไม่สามารถบริโภคอาหารได้เหมือนคนปกติ อาทิ โรคเกี่ยวกับระบบเผาผลาญ โรคลำไส้แปรปรวน เป็นต้น หรืออาจเป็นผู้ที่มีเงื่อนไขทางสุขภาพอื่นๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ปกติ ตัวอย่างของอาหารทางการแพทย์ ได้แก่ อาหารเหลวสำหรับผู้สูงอายุ อาหารทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานหรือโรคไตเรื้อรัง เป็นต้น

3. อาหารอินทรีย์ (Organic food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารตลอดจนวัตถุดิบและส่วนผสมต่างๆ ผู้คนจำนวนมากขึ้นตระหนักถึงความสะอาดและความปลอดภัยจากการบริโภคในชีวิตประจำวันของตนเอง ผู้บริโภคเหล่านี้มองว่าอาหารอินทรีย์เป็นอาหารที่ดีกว่าอาหารทั่วไปในแง่ของความปลอดภัยของอาหารเนื่องจากอาหารอินทรีย์หรืออาหารออร์แกนิกนั้นมักจะทำจากวัตถุดิบที่ได้รับการผลิตอย่างพิถีพิถัน อาทิ ขั้นตอนการเพาะปลูกผักหรือผลไม้ปราศจากการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลง ทำให้ไม่เกิดสารตกค้างในผักหรือผลไม้ ปลอดภัยต่อการบริโภคมากขึ้น จึงเหมาะสำหรับผู้ใส่ใจเรื่องความปลอดภัยและความปลอดภัยของอาหารเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างของอาหารอินทรีย์ ได้แก่ ผักอินทรีย์ ไข่อินทรีย์ และ เนื้ออินทรีย์ เป็นต้น

4. อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม (Novel food) เป็นอาหารแห่งอนาคตที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเปลี่ยนวิถีแห่งความเป็นอยู่การบริโภคแบบใหม่ผ่านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ให้เปลี่ยนไปจากเดิมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลกและทรัพยากรอาหารที่เปลี่ยนแปลงจนมีแนวโน้มจะนำไปสู่ปัญหาในอนาคต อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมจะช่วยอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการบริโภคหรือคุณภาพของอาหารที่มากกว่าเดิม สามารถเข้าถึงปริมาณสารอาหารหรือพลังงานที่มากขึ้น และเป็นทางเลือกใหม่ๆ แก่ผู้บริโภค เหมาะกับผู้บริโภคที่มีความชื่นชอบนวัตกรรม ในปัจจุบันนี้ผู้ผลิตมากมายให้ความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมเพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคในตลาดและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตัวอย่างของอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม ได้แก่ ผงผัก เนื้อเทียมทำจากพืช เนื้อสัตว์เพาะเลี้ยง และขนมปังโปรตีนแมลงสาบ เป็นต้น

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งและเป็นที่เชื่อกันว่าจะเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาลอย่างมากในอนาคตอันใกล้นี้ คาดกันว่ามูลค่าของธุรกิจนี้จะอยู่ที่ประมาณ 2.8 พันล้านเหรียญสหรัฐหรือประมาณ 1 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2573 (Sowcharoensuk, 2022) การเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตจะยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมระดับมหภาคมากมาย หนึ่งในปัจจัยระดับมหภาคที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตคือปัจจัยด้านการเมือง การบริหารจัดการและนโยบายภาครัฐเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้ นโยบายภาครัฐมีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางการส่งเสริมธุรกิจ วิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศจะสะท้อนให้เห็นผ่านนโยบายรัฐและการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ที่จะต้องสอดคล้องกัน โดยปกติแล้ว ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจและผลักดันภาคธุรกิจให้เติบโตด้วยการกำหนดนโยบายและจัดเตรียมทรัพยากรที่เอื้อผลประโยชน์แก่ธุรกิจ อาทิ เงินทุน บุคลากร และองค์ความรู้ หรือการวางนโยบายแห่งชาติที่ครอบคลุมแผนงานระยะสั้น กลาง และยาวโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน การสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย การพัฒนา และการลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจากหน่วยงานภาครัฐสามารถช่วยให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเติบโตได้อย่างยั่งยืน รัฐบาลในประเทศพัฒนาแล้วจำนวนมากกำลังให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางและโครงการสนับสนุนที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการวิจัยเพื่อพัฒนาอาหารแห่งอนาคตมากขึ้น (Desai, 2024)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งกำลังมุ่งมั่นพัฒนาขีดความสามารถของบรรดาผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคตอย่างจริงจัง ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (USAID., 2023) ได้ออกประกาศขยายเวลาสำหรับความร่วมมือด้านการวิจัยสองแห่งภายใต้กรอบนโยบาย Feed the Future ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตอาหารโลกของประชาชนและความมั่นคงด้านอาหารทั่วโลกของรัฐบาลสหรัฐฯ เพิ่มไปอีก 5 ปี โดยมุ่งเน้นการลงทุนในการวิจัย ทดลอง และการพัฒนาการผลิตอาหารแห่งอนาคต โดยตั้งเป้าหมายว่าการดำเนินโครงการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ของเกษตรกรรายย่อยและชาวประมง เพื่อให้พวกเขาสามารถผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในราคาที่เอื้อมถึงได้มากขึ้น และช่วยปรับปรุงอาหารในชุมชนของตนเองและที่อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ทำให้ประชากรทั่วโลกสามารถเข้าถึงอาหารที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการอย่างเพียงพอ ไม่ประสบภาวะขาดแคลนอาหารอย่างวิกฤต สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับมาตรการสนับสนุนธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะช่วยให้ภาคธุรกิจได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร การวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การส่งเสริมจากภาครัฐจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งหากต้องการให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเติบโต (Galanakis, 2024)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคต เนื่องจากระดับเศรษฐกิจและสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ดังนั้น พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้บริโภคในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันเช่นกัน ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA., 2023) เผยว่าผู้บริโภคในประเทศกำลังพัฒนาเสียค่าใช้จ่ายไปกับอาหารในสัดส่วนที่มากกว่าผู้บริโภคในประเทศพัฒนาแล้ว ในปัจจุบันนี้ อาหารแห่งอนาคตส่วนมากมีราคาสูงกว่าอาหารทั่วไปตามท้องถนน ยกตัวอย่างเช่น ราคาของขนมปังที่ผลิตจากแป้งอินทรีย์มีราคาที่สูงกว่าขนมปังที่ผลิตจากแป้งขัดสีทั่วไป พฤติกรรมการใช้จ่ายและ

การบริโภคของผู้บริโภคนั้นขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจของพวกเขา ในประเทศที่มีสถานะเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือเศรษฐกิจกำลังพัฒนา (Developing economies) ศักยภาพในการใช้จ่ายของผู้บริโภคอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ชะลอการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจนทำให้ธุรกิจไม่เติบโตเท่าที่ควร ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในประเทศเหล่านี้มักจะมีรายได้น้อยถึงปานกลาง มีเพียงผู้บริโภคส่วนน้อยเท่านั้นที่มีกำลังการใช้จ่ายสูง สามารถซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีราคาแพงได้บ่อยครั้ง (The World Bank, 2023) แต่หากเป็นในประเทศที่มีมูลค่าเศรษฐกิจขนาดใหญ่ มีสถานะเป็นเศรษฐกิจพัฒนาแล้ว (Developed economies) ผู้บริโภคจำนวนมากมีรายได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงถึงสูงมาก ทำให้สามารถใช้จ่ายใช้สอยผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีราคาสูงในท้องตลาดโดยไม่ต้องพะวงปัญหาการเงินของตนเอง หากราคาของอาหารแห่งอนาคตยังไม่สามารถปรับลงให้ต่ำกว่านี้ ก็เป็นไปได้สูงว่า ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตอาจจะได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศที่มีเศรษฐกิจพัฒนาแล้ว แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้บริโภคในประเทศที่มีเศรษฐกิจกำลังพัฒนาอาจมองว่าการใช้จ่ายเพื่อบริโภคอาหารแห่งอนาคตจะเป็นการซ้ำเติมภาระด้านการเงินของตนเองโดยไม่จำเป็น จึงยังคงตัดสินใจบริโภคอาหารปกติทั่วไปเนื่องจากมีราคาที่ต่ำกว่า ส่งผลให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตที่ดำเนินในประเทศเหล่านี้ไม่สามารถสร้างมูลค่าการเติบโตหรือ สร้างรายได้หรือกำไรได้มากพอที่จะต่อยอดการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อแข่งขันในระดับภูมิภาคได้

ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นอีกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเติบโตของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเช่นเดียวกัน ทศนคติและมุมมองของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคตอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม อาทิ วัฒนธรรมตะวันตกนั้นมักจะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ เสมอและพร้อมที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงรวมถึงวัฒนธรรมการกินของชาวตะวันตกที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดใหม่ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก กระแสสังคมโลกที่สำคัญอย่างเช่น ปัญหาภาวะโลกร้อนเป็นสิ่งกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคจำนวนมากในขณะนี้และส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจและพิจารณาอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกการบริโภค ผู้บริโภคหลายรายพร้อมที่จะเปิดใจรับประทานอาหารรูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นนวัตกรรมอาหารเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารในอนาคต เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมอาหารใหม่ๆ เช่น อาหารที่ผลิตจากพืช อาหารที่ผลิตจากแมลง และอาหาร 3 มิติ เป็นต้น (Hassoun et al., 2022) ในขณะที่ผู้บริโภคในสหราชอาณาจักรมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิธีการบริโภคของตนเองโดยตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากห่วงโซ่การผลิตอาหารในปัจจุบัน (O'Keefe et al., 2016)

ในขณะเดียวกัน ก็มีความเป็นไปได้ว่าอาหารแห่งอนาคตบางประเภทอาจจะไม่ได้รับความนิยมมากนักหากขัดแย้งกับวัฒนธรรมการกินของผู้บริโภคหมู่มากอย่างเด่นชัด แม้ว่าการบริโภคแมลงอาจจะเป็นเรื่องปกติในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่พบเจอแมลงทอดจำหน่ายตามท้องตลาดในประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา และอินโดนีเซียตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างไรก็ตามในวัฒนธรรมอื่น การบริโภคแมลงอาจจะเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และไม่ได้รับความนิยมมากนัก การบริโภคแมลงของกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่บริเวณเมดิเตอร์เรเนียนยังไม่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันโดย มีเพียงกลุ่มผู้บริโภคประมาณร้อยละ 13 เท่านั้นที่เคยบริโภคแมลงมาก่อน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคจำนวนมากเกิดความไม่สบายใจและกังวลใจที่จะต้องประทานแมลงเป็นอาหารโดยมีสาเหตุสำคัญคือพวกเขามองว่าแมลงเป็นสิ่งที่ดูสกปรก น่ารังเกียจ และมีอุปสรรคภัยภายนอกที่ไม่ชวนรับประทาน (Baro et al., 2022) จึงอาจสะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้อาหารแห่งอนาคตในแต่ละประเทศนั้นอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจะสามารถเติบโตได้หรือไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างในแง่นี้ เพราะอาหารที่ได้รับการยอมรับในบางวัฒนธรรมอาจจะถูกต่อต้านได้ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีจะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตเช่นกัน (Cech, 2022) จะสังเกตได้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาอาหารรูปแบบต่างๆ มากขึ้น เช่น อาหารอินทรีย์ที่เกิดจากการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์กับการเกษตรจนทำให้เหล่าเกษตรกรสามารถเพาะปลูกผลผลิตโดยไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค นวัตกรรมอาหารใหม่ๆ ที่จำหน่ายอยู่ในท้องตลาดขณะนี้ไม่ว่าจะเป็น เนื้อสัตว์เทียมทำจากพืช เนื้อสัตว์เพาะเลี้ยงหรือผงผัก ล้วนแต่เป็นผลลัพธ์จากการประยุกต์องค์ความรู้ใหม่ๆ ในกระบวนการผลิตทั้งสิ้น องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการคิดค้นกระบวนการและวิธีการผลิตอาหารรูปแบบใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ได้ ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถส่งเสริมการเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวคิดการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตเพิ่มเติมในอนาคตได้ เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่จะช่วยต่อยอดการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้เกิดการปรับปรุงและแก้ไขขั้นตอนการเพาะปลูก การผลิต การจัดเก็บ ตลอดจนการขนส่ง ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจำนวนมากยังได้ประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อควบคุมกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ทำให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้มากยิ่งขึ้น (Hetler, 2022)

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

การศึกษาโอกาสและอุปสรรคของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะช่วยให้บรรดาผู้ประกอบการทราบถึงสภาพการณ์ของธุรกิจในปัจจุบันโดยมองเห็นโอกาสใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจและตระหนักถึงสิ่งกีดขวางในการดำเนินธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์เชิงรับและเชิงรุกที่สามารถตอบสนองสภาพการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะรองรับในตลาด - เครือข่ายสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตที่เหนียวแน่น	- ต้นทุนการผลิตสูง - ขนาดตลาดที่ไม่ใหญ่มากนักในปัจจุบัน
โอกาส	อุปสรรค
- การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น - การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร - นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคต	- วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต - ทักษะคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต - การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก

จากตารางที่ 1 พบว่า จุดแข็งสำหรับธุรกิจอาหารแห่งอนาคตสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้แก่การมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะรองรับในตลาดตามแต่ละประเภทของอาหารแห่งอนาคต เนื่องจากมีผู้บริโภคจำนวนมากที่ต้องการมีส่วนร่วมในการปกป้องสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ผู้บริโภคให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมการบริโภคของพวกเขาสามารถสะท้อนความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี (Qalati, Barbosa and Deshwal, 2024) การหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตก็ถือเป็นพฤติกรรมกรบริโภครูปแบบหนึ่งที่พวกเขาทำได้ ดังนั้น ผู้บริโภคเหล่านี้จึงสามารถเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้ไม่ยากหากผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตสามารถทำให้พวกเขาเชื่อได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และ การมีเครือข่ายสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตที่เหนียวแน่นในหลายประเทศจากองค์การระดับโลก อาทิ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) องค์การอิสระเกี่ยวกับการพัฒนาและวิจัยอาหารแห่งอนาคต และหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายที่เหนียวแน่นจะเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการเนื่องจากทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การจัดสรรทรัพยากร และการช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสนับสนุนด้านบุคลากรและเงิน หากเครือข่ายสนับสนุนยังคงแข็งแกร่งอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้ประกอบการลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคตภายใต้กรอบความร่วมมือที่มั่นคง และทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่าย อย่างไรก็ตาม ธุรกิจนี้มีจุดอ่อนเช่นกัน ต้นทุนการผลิตสูงซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มักจะมีทุนในการดำเนินธุรกิจจำกัด โดยทั่วไปนั้น อุปสรรคสำคัญสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมคือต้นทุนที่สูงเนื่องจากต้องมีการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมถึงการตลาดอย่างต่อเนื่องก่อนจัดจำหน่าย (Hartomo and Kusumawardhani, 2018) และนอกจากนี้ ตลาดที่ไม่ใหญ่มากนักในปัจจุบันโดยผู้บริโภคหมู่มากยังคงเลือกบริโภคอาหารแบบเดิม จึงทำให้โอกาสสร้างรายได้และกำไรของผู้ประกอบการอาจมีจำกัด ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตจึงอาจไม่เป็นที่ดึงดูดแก่ผู้ประกอบการที่มุ่งหวังจะจับกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคที่มีตลาดขนาดใหญ่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านโอกาสและอุปสรรค พบว่า การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยี และองค์ความรู้การผลิตอาหาร และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคตเป็นโอกาสสำหรับที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น (Bhat, 2021) เมื่อผู้บริโภคส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อาทิ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ใช้การผลิตอาหารอันจะนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นไปได้สูงว่าพวกเขาจะหันมาใส่ใจพฤติกรรมกรรมการบริโภคของตนเองมากขึ้นด้วยการเลือกบริโภคอาหารแห่งอนาคต การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถนำไปต่อยอดการพัฒนาอาหารแห่งอนาคตได้ ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลงทำให้ผู้ประกอบการสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเองในราคาที่ย่อมเยากว่าเดิม องค์ความรู้เหล่านี้ยังสามารถนำไปสู่การคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าใหม่แก่ผู้บริโภคและช่วยให้อาหารแห่งอนาคตมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น (Saguy, Silva and Cohen, 2024) ขณะที่นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในระยะยาวจะช่วยให้ผู้ประกอบการได้รับผลประโยชน์ต่างๆ อาทิ การสนับสนุนเงินทุนการวิจัยและการพัฒนา นโยบายลดภาษีแก่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารแห่งอนาคต เป็นต้น เป็นการผลักดันให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคตมากขึ้นและมีโอกาสอยู่รอดมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้แก่ วัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคต ทศนคติเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก วัฒนธรรมการบริโภคที่ขัดแย้งกับอาหารแห่งอนาคตอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถสร้างยอดขายและกำไรจากธุรกิจอาหารแห่งอนาคตได้มากนัก ในบางบริบทวัฒนธรรมนั้น วัตถุประสงค์หรือรูปแบบอาหารแห่งอนาคตบางอย่างอาจจะได้รับการยอมรับและตอบสนองจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี แต่กลับถูกต่อต้านหรือไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ควรแก่การบริโภคดังที่ได้ยกตัวอย่างกรณีการรับประทานแมลงไปก่อนหน้านี้ (Baro et al., 2022) ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการบริโภคเหล่านี้อาจทำให้ผู้ประกอบการไม่ประสบความสำเร็จหากเลือกตลาดที่มีวัฒนธรรมการบริโภคไม่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตที่ตนเองจำหน่าย ทศนคติของผู้บริโภคที่ไม่ดีต่ออาหารแห่งอนาคตก็อาจทำให้ผู้ประกอบการเจอความยากลำบากในการทำให้นินคำดีตลาดได้สำเร็จ แม้ว่าอาหารแห่งอนาคตแต่ละประเภทจะมีกลุ่มเป้าหมายของตนเองอย่างชัดเจนก็จริง แต่การจะเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมได้นั้น จำเป็นต้องมีกลุ่มผู้บริโภคจำนวนมากขึ้นหันมาบริโภคอาหารแห่งอนาคตเพื่อให้ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของบรรดาผู้ประกอบการเติบโตและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจของพวกเขา ผู้บริโภคบางกลุ่มยังเชื่อว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบเดิมของตนเองไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ใคร จึงส่งผลให้พวกเขามีแนวคิดต่อต้านหรืออคติการบริโภคอาหารแห่งอนาคตเนื่องจากพวกเขาไม่ต้องการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้น (Chen, Qi and Lin, 2022) ผู้บริโภคบางรายยังรู้สึกกังวลที่จะต้องบริโภคอาหารแห่งอนาคตด้วยเพราะว่าพวกเขาไม่คุ้นชินกับขั้นตอนการผลิตอาหารเหล่านี้ (Monaco et al., 2024) ปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีปัญหาในการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคต หากเศรษฐกิจโลกยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดเพิ่มขีดในการใช้จ่ายมากขึ้น ไม่กล้าสนับสนุนหรือเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารแห่งอนาคตซึ่งมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง ทำให้ธุรกิจไม่สามารถทำรายได้หรือกำไรตามที่ตั้งเป้าหมายไว้และไม่สามารถเติบโตได้ นอกจากนี้พิษเศรษฐกิจยังอาจส่งผลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาลดลงตาม ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าแข่งขันในตลาดได้

บทสรุป

ธุรกิจอาหารแห่งอนาคตเป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจสำหรับการลงทุนในอนาคตเป็นอย่างยิ่งโดยผู้บริโภคจำนวนมากกำลังให้ความสนใจที่จะบริโภคอาหารแห่งอนาคตจนทำให้มีการคาดการณ์ว่ามูลค่าของตลาดอาหารแห่งอนาคตจะเพิ่มขึ้นมหาศาลในอนาคต อาหารแห่งอนาคตเป็นอาหารรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการใช้องค์ความรู้นวัตกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีรสชาติที่ไม่ด้อยไปกว่าอาหารทั่วไปในปัจจุบัน และยังคงไว้ซึ่งสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างครบถ้วน จำแนกออกได้เป็น 4 ประเภทหลักได้แก่ อาหารเสริมสุขภาพหรืออาหารฟังก์ชัน อาหารทางการแพทย์ อาหารอินทรีย์ และอาหารที่ผลิตขึ้นมาใหม่ทางนวัตกรรม แม้ว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจะสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสของบรรดาผู้ประกอบการ แต่พวกเขาคควรคำนึงถึง

ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นนโยบายส่งเสริมของภาครัฐ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ พฤติกรรมและวัฒนธรรมการบริโภคของผู้บริโภคในแต่ละประเทศ รวมถึงองค์ความรู้การผลิตใหม่ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งล้วนแต่สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคของอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต จากการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจอาหารแห่งอนาคตของผู้ประกอบการผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า พวกเขามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้จากการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มากขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้การผลิตอาหาร และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐในอนาคต อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องพิจารณาแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ได้แก่ วัฒนธรรมการบริโภคในแต่ละประเทศ ทักษะคิดเชิงลบของผู้บริโภคต่ออาหารแห่งอนาคต และการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกเพื่อให้ธุรกิจของพวกเขาประสบความสำเร็จได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมธุรกิจอาหารแห่งอนาคตดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ลงทุนในธุรกิจอาหารแห่งอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการเอื้อสิทธิประโยชน์ด้านภาษี เงินทุนสนับสนุนการวิจัยและการลงทุน การจัดหาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ
2. ภาครัฐควรส่งเสริมความตระหนักและความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากปัญหาเพื่อให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของตนเองใหม่โดยมีอาหารแห่งอนาคตเป็นทางเลือกที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการพาณิชย์และการอุตสาหกรรม. (2566). *การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต*. รายงานการพิจารณาศึกษา, กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการพาณิชย์และการอุตสาหกรรม.
- รุ่งฤทธิ์ เพ็ชรรัตน์. (2564). สร้างอนาคตให้อาหาร ด้วยอาหารแห่งอนาคต. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/everydaylife/100739>.
- วรัญญู อินทรกำแหง. (2565). นวัตกรรมอาหารเพื่อมนุษยชาติในอนาคต. สืบค้นจาก <https://www.gqthailand.com/lifestyle/food-and-drink/article/futuristic-food-innovations>.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช). (2566). Future Food คืออะไร? ผู้ประกอบการต้องปรับตัวและคว้าโอกาสอย่างไรให้ทัน. สืบค้นจาก <https://www.nxpo.or.th/th/16067/>.
- Baro, M. R., Casas, P., Díaz-Rizzolo, D. A., Battle-Bayer, L., Adrià-Acosta, F., Aguilar, A., Medina, F. X., Pujola, M. and Bach-Faig, A. (2022). Edible Insect Consumption for Human and Planetary Health: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(18).
- Bhat, R. (2021). *Future Foods: Global Trends, Opportunities, and Sustainability Challenges*. Cambridge: Academic Press.
- Cech, P. (2022). Future of Food: How Food Technology Can Save the Planet. Retrieved from <https://www.slaytonsearch.com/2022/10/future-of-food-how-food-technology-can-save-the-planet/>.
- Chen, L., Qi, W. and Lin, J. (2022). Impact of Environmental Concern on Ecological Purchasing Behavior: The Moderating Effect of Prosociality. *Sustainability*, 14(5), 1-18.
- Desai, N. (2024). These are the innovators driving impact in future food systems. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2024/05/innovators-reimagine-the-future-of-food-systems/>
- Elhoushy, S. (2020). Consumers' sustainable food choices: Antecedents and motivational imbalance. *International Journal of Hospitality Management*, 89(2), Article No. 102554.
- Galanakis, C. M. (2024). The Future of Food. *Foods*, 13(4), 506.

- Godfray, C., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., ... Whiteley, R. (2010). Introduction: The future of the global food system. *Philosophical Transactions of the Royal Society B Biological Sciences*, 365(1554), 2769-2777.
- Hartomo, A. and Kusumawardhani, R. (2018). Innovation Barriers and Their Impact on Innovation: Evidence from Indonesian Manufacturing Firms. *Global Business Review*, 1-18.
- Hassoun, A., Cropotova, J., Trif, M., Rusu, A. V., Bobis, O., ... Regenstein, J. (2022). Consumer Acceptance of New Food Trends Resulting from the Fourth Industrial Revolution Technologies: A Narrative Review of Literature and Future Perspectives. *Frontiers in Nutrition*, 9, 1-22.
- Hetler, A. (2022). The future of the food industry: Food tech explained. Retrieved from <https://www.techtarget.com/whatis/feature/The-future-of-the-food-industry-Food-tech-explained>.
- Ildiko, K. (2020). Sustainable food consumption intentions related to food safety among young adults. *Analecta Technica Szegedinensia*, 14(2), 26-34.
- Knorr, D. and Augustin, M. A. (2024). The future of foods. *Sustainable Food Technology*, 2, 253-265.
- Lindner, J. (2020). Fast Food Industry Statistics. Retrieved from <https://worldmetrics.org/fast-food-industry-statistics/>.
- Malla, I. A., Rafiqui, A. R., Ayoub, O. B., Bhat, I. A. and Altaf, L. (2023). Fast food and beverage industry: impact on Human health and Environment: In *Research Trends in Food Technology and Nutrition*, 195-210.
- Monaco, A., Kotz, J., Al Masri, M., Allmeta, A., Purnhagen, K. P., König, L. M. (2024). Consumers' Perception of Novel Foods and the Impact of Heuristics and Biases: a Systematic Review. *Appetite*, 196, Article No. 107285.
- Nordin, N. S. A. and Ruslan, N. A. (2022). A Study on Consumers Intention in Purchasing Organic Food: Case Study at Kuantan, Pahang. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1059, Article No. 012007.
- O'Keefe, L., McLachlan, C., Gough, C., Mander, S. and Larkin, A. B. (2016). Consumer responses to a future UK food system. *British Food Journal*, 118(2), 412-428.
- Qalati, S. A., Barbosa, B. and Deshwal, P. (2024). Consumer Behavior and Sustainable Marketing Development in Online and Offline Settings. *Sustainability*, 16(7), 2829.
- Saguy, I. S., Silva, C. L. M. and Cohen, E. (2024). Emerging challenges and opportunities in innovating food science technology and engineering education. *NPJ Science of Food*, 8(1), 1-8.
- Sowcharoensuk, C. (2022). The Future Food Industry. Retrieved from <https://www.krungsri.com/en/research/research-intelligence/future-food-2022>.
- Stellar Market Research. (2023). Fast-Food Market: Industry Analysis and Forecast (2024-2030) Trends, Statistics, Dynamics, Segmentation by Product, End User, and Region. Retrieved from <https://www.stellarmr.com/report/Fast-Food-Market/526>.
- The World Bank. (2021). Agricultural land (%of land area). Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS>
- The World Bank. (2023). Food Security Update | World Bank Response to Rising Food Insecurity. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update>.
- United Nations. (2024). Population. Retrieved from <https://www.un.org/en/global-issues/population>.
- USAID. (2023). United States Announces \$29 Million Investment to Extend Two Feed the Future Innovation Labs. Retrieved from <https://www.usaid.gov/news-information/press-releases/oct-05-0023-united-states-announces-29-million-investment-extend-two-feed-future-innovation-labs>.
- USDA. (2023). Lower income countries spend much higher share of expenditures on food than higher income countries. Retrieved from <https://www.ers.usda.gov/data-products/chart-gallery/gallery/chart-detail/?chartId=107494>.